

TÂM LÒNG NGƯỜI XÔ VIẾT ...

(Báo Nhân Dân số ra ngày 7 tháng 11 năm 1997)

LTS. Giáo sư, Nhà giáo Nhân dân Lê Duy Thước là một nhà khoa học lớn về nông nghiệp, đồng thời cũng là một cán bộ cách mạng lão thành. Năm 1951, giáo sư được Đảng và Bác Hồ cử sang Liên Xô học tập. Giáo sư có nhiều năm sống ở Liên Xô.

Nhân dịp kỷ niệm lần thứ 80 Cách mạng Tháng Mười vĩ đại, giáo sư đã viết bài cho báo *Nhân dân* nói lên tình cảm của mình đối với các giáo sư và nhân dân Liên Xô.

Thật là đau buồn, sau khi viết xong giáo sư đã đột ngột từ trần. Báo *Nhân dân* xin giới thiệu bài viết của cố giáo sư với bạn đọc.

Năm 1951 từ An toàn khu (ATK) Việt Bắc, 21 anh em cán bộ, đảng viên thuộc nhiều ngành nghề (trong đó có tôi) được Đảng và Bác gửi sang học bổ túc ở Liên Xô, quê hương của Cách mạng Tháng Mười. Hơn ba mươi tuổi đầu, tôi mới được cấp sách đi học ở một trường đại học Xô - viết (Học viện Nông nghiệp toàn Liên Bang, mang tên K.A.Ti-mi-ri-a.giép ở Mát-xcơ-va). Và cũng từ đó, được dịp tiếp cận với thầy giáo, sinh viên, công nhân và nông dân Xô -viết..., được dịp tìm hiểu ít nhiều về con người Xô-viết...

Con người Xô-viết bấy giờ (1951) đã trải qua 34 năm dưới chính quyền mới, được giáo dục theo chủ nghĩa Mác-Lênin, được rèn luyện, học tập, biết tự giác chiến đấu đến cùng vì Tổ quốc, xã hội chủ nghĩa. Hơn 20 triệu người Xô-viết đã anh dũng hy sinh trên mặt trận chống phát-xít trong chiến tranh thế giới thứ hai để bảo vệ toàn vẹn quê hương Cách mạng Tháng Mười.

Vào trường tôi mới bắt đầu được học tiếng Nga, mỗi tuần 10 tiết. Để tranh thủ thời gian, nhà trường cử giáo sư biết tiếng Pháp giảng cho tôi về chính trị, về chuyên môn bằng tiếng Pháp (tôi đã tốt nghiệp kỹ sư nông học Trường Cao đẳng Nông Lâm Đông Dương, Hà Nội thười Pháp).

Bà phó giáo sư Vac-va-ra, một nữ chiến sĩ cách mạng, đã từng tình nguyện đi chiến đấu ở Tây Ban Nha những năm 1930, giảng cho tôi về chủ nghĩa Mác - Lênin bằng tiếng Pháp. Bà dạy hết sức tận tình, một thầy một trò. Bà còn cho phép tôi đến nhà riêng tham khảo tủ sách chính trị phong phú của bà bằng tiếng Pháp...

Giáo sư Viện sĩ Ia-cut-sơ-kin, giỏi tiếng Pháp, yêu cầu tôi viết bản sơ lược (50 trang) về tình hình nông nghiệp Việt Nam. Đồng chí xem và hướng dẫn tôi chọn đề tài nghiên cứu cây lúa, cây bông để sau về phục vụ dân ăn no, mặc ấm. Đồng chí tặng tôi cuốn giáo trình cây trồng viết bằng tiếng Nga (dày 500 trang) để tra cứu thêm. Đồng chí gọi tôi về học tập, nghiên cứu, thí nghiệm đồng ruộng ở Viện Lúa Liên bang Cra-snô-đa, Viện Bông Liên bang ở Ta-sken, miền nam Liên Xô, cách Mát-xcơ-va 4.500 cây số. Đồng chí hướng dẫn tôi viết luận án về cây lúa, cây bông, gợi ý những biện pháp kỹ thuật có khả năng tăng năng suất lúa, bông trong điều kiện Việt Nam... Tôi còn nhớ khi từ biệt giáo sư về nước (1955) giáo sư còn tặng tôi nhiều cuốn sách bổ ích và bịn rịn chia tay, tặng tôi một tấm ảnh cá nhân của viện sĩ, có ghi

"Chúc anh về công tác thắng lợi và chúc đất nước anh mau chóng thống nhất". Rõ ràng các giáo sư Liên Xô dạy sinh viên Việt Nam với cả tấm lòng người Xô-viết, dạy chữ không quên dạy người...

Học thầy không tày học bạn. Tôi ở ký túc xá cùng buồng với đồng chí I-van Bu-tốp. Anh quê ở một vùng phía nam Liên Xô, cách Mát-xcơ-va hơn 4.000 cây số. Tốt nghiệp trung cấp nông nghiệp địa phương lúc 18 tuổi. Tình nguyện vào Hồng quân đi chiến đấu. Năm 1942 đơn vị anh đánh đuổi quân phát xít Đức vượt qua sông En-bơ (gần đến Béc-lin) thì anh bị một viên đạn vào đầu. Bác sĩ quân y mất trận mổ cứu sống, nhưng anh bị chột một mắt và méo mồm, nói khó. Là thương binh, đảng viên Đảng CS Liên Xô, anh được nhận vào học năm thứ nhất Học viện Nông nghiệp toàn Liên bang Ti-mi-ri-a-giép, không phải thi. Là sinh viên năm thứ nhất anh đã 28 tuổi, mới có người yêu là cô giáo... tiểu học Liu-ba cùng quê...

Anh rất chất phác, khiêm tốn, thật thà. Học giỏi, kiêm cả công tác đảng, công tác đoàn ở khoa, ở lớp. Nhà nghèo nhưng rất tận tình với bạn. Một hôm mẹ già ở quê gởi cho anh một thùng quà. Mở ra có mì, miến, thịt cừu khô, mỡ, bơ... do mẹ anh sản xuất và có hai đôi tất lông cừu do mẹ xe, đan. Thư mẹ viết cho I-van: "... một đôi tất cho con, một đôi tất mẹ cho người bạn Việt Nam của con không chịu được giá rét đóng băng ở Mát-xcơ-va ở cùng phòng mà mẹ chưa biết mặt". Tôi vô cùng xúc động và cảm ơn bà mẹ Xô-viết từ vùng nông thôn xa xôi.

Tôi đi thực tập về lúa ở một vùng nông thôn phía nam Liên Xô (vùng Rô-xtốc). Nông thôn Liên Xô những năm 1950 mới ra khỏi chiến tranh, còn đang phục hồi sản xuất, nông dân còn nghèo khó. Tôi trọ trong nhà một gia đình nông dân. Nhà vách đất, chưa có khí đốt sưởi ấm, còn sưởi bằng củi, rác, phân bò phơi bò. Cả nhà chỉ có một tấm ván giường đặt trên lò sưởi, dành cho ông bà nằm. Ông là cựu chiến binh yếu sức về làm công nhân đánh xe ngựa cho nông trường. Bà ở nhà làm vườn, trồng rau quả, nuôi bò sữa, nuôi lợn, gà, vịt, chăm sóc, giáo dục con cái... Tôi đến trọ mấy hôm được ông bà cho ăn ở cùng gia đình, nhường cho ngủ trên tấm giường có sưởi ấm. Nhà nghèo nhưng rộng lòng thương mến khách. Tấm lòng người dân Xô-viết sau Cách mạng Tháng Mười...

Tôi học trong lớp nghiên cứu sinh, có đến 20 anh chị em do các giáo sư trong khoa hướng dẫn. Lớp trưởng là chị Xa-sa mới 25 tuổi. Chị rất thân mật và tận tình giúp tôi học tập. Tết đến biết tôi xa gia đình, nhớ nhà. Chị Xa-sa cùng chị Ma-sa trong lớp đến tận phòng tôi ở cho quà và nói chuyện hồn nhiên, thân mật.

- Chúng tôi không hiểu nổi, anh có vợ có con mà đi học 4 năm không được về thăm lần nào! Có gì khó khăn, cứ bảo chúng tôi, quần áo có gì phải khâu vá cứ đưa chúng tôi!

Tháng 10 năm 1958 tôi được Chính phủ cử làm đại biểu Việt Nam đi họp Hội đồng tương trợ kinh tế các nước xã hội chủ nghĩa (SEV) ở Mát-xcơ-va, bàn về hợp tác khoa học kỹ thuật nông lâm nghiệp. Bộ Nông nghiệp cho phép tôi họp xong một tuần rồi ở lại thêm hai tháng để bảo vệ luận án phó tiến sĩ khoa học tại Học viện Ti-mi-ri-a-giép, trường tôi học những năm trước. Tiền ăn hai tháng và tiền làm thủ tục bảo vệ mất khoảng 800 rúp, Bộ sẽ gửi ngân hàng chuyển qua...

Biết nước nhà đang nhiều khó khăn, nhất là thiếu ngoại tệ, nên đi họp, đi học nước ngoài phải hết sức tiết kiệm: Tôi ăn ở tập thể ở Đại sứ quán Việt Nam ở Mát-xcơ-va, được xe của Đại sứ hàng ngày đưa đến hội trường SEV họp. Tôi nói đùa anh em "ăn cơm năm hào (Năm mươi cô-péc)" một bữa nhưng ăn mặc đàng hoàng, xe vôn-ga đưa đi họp, ngồi ung dung vào bàn tròn của SEV ở căn nhà 24 tầng, trước mặt có cắm là cờ đỏ sao vàng"...

Hết họp thì hết tiền ăn, sứ quán cho ở lại, ăn chịu nhà ăn tập thể để đến Học viện Ti-mi-ri-a-giép làm thủ tục bảo vệ. Giáo sư Viện sĩ Mai-xu-ri-an, thầy giáo sư viện sĩ la-cút-sơ-kin mới nhất, là thầy hướng dẫn tôi làm luận án, bảo tôi: "Anh phải xuống ký túc xá trường ở thì chúng tôi mới giúp đỡ anh được, ở trọ sứ quán đi về thì xa, mất nhiều thời gian..."

Tôi cũng thật thà trình bày là "không có tiền ăn ở ký túc xá và cũng chưa có tiền làm thủ tục bảo vệ. Bộ ở nhà hứa gởi cho 800 rúp nhưng chưa nhận được..." Rất tự nhiên, giáo sư rút trong ví ra lấy 300 rúp, tiền riêng của giáo sư, đặt vào tay tôi làm tiền ăn hai tháng và điện thoại gọi ông phụ trách ký túc xá bố trí phòng tôi ở. Ông lại gọi cư thư ký của khoa giờ sổ sách xem còn kinh phí cuối năm thì trích ra 500 rúp cho tôi làm thủ tục in luận án và bảo vệ kịp trong tháng 12 - 1958 (kinh phí lẽ ra nghiên cứu sinh phải trả). Ông còn cử bà giáo Ma-ri-a giúp tôi hiệu đính bản luận án tôi viết bằng tiếng Nga chưa được chỉnh về văn phạm...

Được sự giúp đỡ tận tình về nhiều mặt của Khoa Trồng trọt (Học viện Ti-mi-ri-a-giép), tôi khẩn trương cố gắng hoàn chỉnh luận án "Kỹ thuật tăng năng suất bông ở Việt Nam" (120 trang) và viết bản tóm tắt (20 trang), đưa in ti -pô 100 bản, gởi đi xin ý kiến nhiều nơi. Và tôi đã bảo vệ thành công học vị phó tiến sĩ khoa học nông nghiệp trước Hội đồng bác học của Khoa Trồng trọt vào tháng 12 - 1958... Ngay sau buổi bảo vệ thành công, tôi rất ngạc nhiên là bạn bè cùng lớp và thầy cô giáo ở khoa đã góp tiền riêng tổ chức liên hoan chúc mừng tôi và tặng tôi quà lưu niệm! Tôi rất xúc động và hết sức cảm ơn sự quan tâm của thầy cô giáo và bạn bè. Cảm ơn tấm lòng người Xô -viết!...

Vài hôm sau thi Đại sứ quán cho biết đã nhận được 800 rúp Bộ Nông nghiệp gởi sang cho tôi. Tôi mang tiền xuống trường, đem trả lại giáo sư viện sĩ Mai-xu-ri-an (300 rúp) và trả lại cho văn phòng khoa 500 rúp tạm ứng cho tôi in và làm thủ tục bảo vệ luận án. Giáo sư cười nói ngay: "Chúng tao cho mày đó, để mày mua sắm trước khi về nước!" Tôi rất xúc động và cảm ơn giáo sư, không biết nói gì hơn...

Về sứ quán tôi báo cáo lại sự việc với Đại sứ Nguyễn Lương Bằng, Đại sứ cho phép lấy ra 15 rúp mua một quà nhỏ (tranh sơn mài) mang xuống trường tặng và cảm ơn giáo sư viện sĩ Mai-xu-ri-an. Số tiền còn lại Đại sứ giữ để mua thuốc gởi về nhà đang kháng chiến.

Suy ngẫm, tôi chỉ nói đùa với anh em: "Đáng biểu dương tinh thần tiết kiệm của Anh Cả. Đi họp Hội đồng tương trợ kinh tế SEV ăn cơm năm hào một bữa. Bảo vệ xuất sắc luận án phó tiến sĩ khoa học nông nghiệp chỉ tốn 15 rúp".

Đúng như lời Bác dặn khi anh em ra đi sang Liên Xô học tập (1951): "Các chú sang Liên Xô học các đồng chí bạn sẽ chăm sóc chu đáo. Đó là các đồng chí Liên Xô quý nhân dân Việt Nam chứ không phải quý cá nhân các chú đâu..." Tấm lòng người Xô -viết đối với nhân dân Việt Nam thật là chân tình cởi mở, thông cảm sâu sắc, trong sáng vô tư. Phải chăng Cách mạng Tháng Mười đã giáo dục tinh thần quốc tế vô sản cao cả đó cho người dân Xô-viết?...

Người dân bình thường Liên Xô bà già giữ chìa khoá trực ở ký túc xá tôi ở cũng ý thức được và đã từng nói với tôi: Chúng tao còn nghèo hơn các nước phương Tây, nghèo nhưng sống lành mạnh vui tươi. Còn phải thất lung buộc bụng để giúp đỡ anh em trong phe xã hội chủ nghĩa...!".

Tôi vô cùng cảm kích vì tấm lòng trong sáng của người dân Xô-viết. Liên Xô có sụp đổ thì tôi vẫn ghi lòng tạc dạ tấm lòng người dân Xô-viết. Tôi tin tưởng người dân Xô-viết vẫn trung thành với chủ nghĩa Mác-Lênin, vẫn giữ vững truyền thống tốt đẹp của Cách mạng Tháng Mười.